

Posudek na disertační práci

Mgr. Tomáš Retka: Způsoby prezentace identit tádžických Pamírců s důrazem na náboženské vyznání a jazykovou příslušnost

Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií

Integrální studium člověka – Obecná antropologie, 2014. 157 s. + seznamy a přílohy

Autor ve své disertační práci pokládá dvě hlavní výzkumné otázky:

- Jakými způsoby koncept pamírské identity interpretují a prezentují Šugnánci. Tedy příslušníci nejpočetnější skupiny tádžických Pamírců.
- Jakou roli hrají situační a relační aspekty při prezentování identit tádžických Pamírců (především Šugnánců)?

Obecně z předkládané práce vyplývá, že se jedná o prezentaci výsledků získaných z opakovaných výzkumů a že autor je velice dobře obeznámen se zkoumanou oblastí. Je třeba ocenit i popisovanou jazykovou vybavenost autora, který absolvoval kurz šugnánského jazyka v Chorogu.

Určitou výhradu lze směřovat do teoretické části, kde autor pracuje s různými koncepty pojetí identity a akcentuje konstruktivistické pojetí identit (s. 34). Na jednu stranu autor zaslouží pochvalu za průřezové zpracování teorií identit, na druhou stranu tyto teorie používá spíše v obecnější rovině. Autor zmiňuje Stalinovo pojetí národa a uvádí Bromleje, který zásadně ovlivnil směřování sovětské vědy v ohledu chápání národa, ale velmi málo tyto teze vztahuje právě na zkoumanou lokalitu. Stalinovo pojetí národa rozhodně nebylo konstantní, ale vyvíjelo se v několika fázích, které spíše než by na sebe navazovaly, tak mnohem více popíraly jedna druhou.

Autor na s. 42 diskutuje vklad B. Andersona pro chápání nestability národů (do značné míry v opozici k primordialismu) a uvádí analogii při formování konceptu „sovětského“ národa na příkladu zavádění latinky a azbuky v oblasti sovětské Střední Asie. Tato analogie je ovšem do značné míry povrchní, protože nejen sovětské období, ale i Stalinova vláda nebyla v náhledu na vytváření a podporu vybraných národů

(spojenou s řízenou asimilací jiných) vůbec konzistentní. Na tomto místě by bylo velice vhodné uvést chronologicky seřazené etapy sovětské národnostní politiky (včetně postsovětského období) a vztáhnout je konkrétně na studovaný region. Pro sovětskou národnostní politiku v téměř všech etapách (snad pouze s výjimkou krátkého počátečního období) bylo společné faktické státní konstruování národů (konstruktivismus) s tím, že se zároveň poukazovalo na jejich odvěké trvání (primordialismus).

V teoretické části by bylo ze strany autora rovněž velmi vhodné diskutovat tvrzení citovaných autorů a dávat je do kontextu zkoumané oblasti. Jako příklad může posloužit citace Gellnera (s. 43) – *Islám nad nacionalismem ve dvacátém století zvítězil, aniž by s ním podle Gellnera vědomě bojoval*. Právě středoasijská oblast ukazuje na mnoha událostech z 20. (ale i 21. století), že rozhodně k vítězství islámu nad nacionalismem nedošlo, a nacionalismus dokázal proti sobě postavit skupiny nábožensky jednotné, ale etnicky vyhraněné.

Autorův akcent na obecnější rovinu (a tím i určitý odklon od hlavního tématu práce) se objevuje i na dalších místech – např. kap. *Edward Said a orientalismus*.

Proměny identity Pamírců prostřednictvím etnonym autor zmiňuje pouze letmo – (např. na s. 49 zmiňuje publikace ukazující, že v padesátých letech 20. století se etnonym Pamírci ještě nepoužívalo a pak toto etnonymum používá jako v současnosti běžně používané – s. 150.)

Za velmi dobře zpracovanou kapitolu lze označit část *Ismá'ilija*, kde autor přesvědčivě propojuje sekundární informace s výsledky vlastního výzkumu a zároveň provádí analýzu náboženské situace ve zkoumané oblasti. Podobně autor přistoupil i k části týkající se jazyka a příbuzenství. Právě v těchto částech lze vidět vyvrcholení autorovy práce a zúročení výsledků terénních výzkumů (byť některé části mohou působit až příliš heslovitě (např. šugnánská svatba a její srovnání s vachánskou na s. 138–140).

Za trochu alibistickou považuji autorovu zmínku na s. 153 *Cílem textu není vytvářet zobecňující závěry...* K čemu by tedy práce měla posloužit a co by mělo být jejím přínosem? Pokud autor zcela rezignuje na zobecňující závěry, pak by výsledkem byl pouze soubor výpovědí respondentů, které by nijak dále nešly aplikovat na

zkoumanou skupinu. Ve svých závěrech však autor do určité míry zobecňující závěry předkládá, a tyto závěry mají promyšlenou strukturu i přímou souvislost s předchozím textem a prováděným výzkumem.

Formální stránka práce je na velmi dobré úrovni, jen občas se vyskytují drobné překlepy a nedůslednosti například ve shodě větných členů (např. *po dobu čtyři měsíců*, na jiném místě *...Po smrti Rachdora se první chlapec narodilo jeho synovi...*). Některá sdělení stačí uvádět pouze jednou (např. o rozhodnutí nepoužívat diktafon – s. 20, 28). Autor není důsledný v transliteraci (transkripci) místních geografických názvů a někde zcela nahodile a svévolně kombinuje anglickou transliteraci (Khatlon, Qurghonteppa...) s českou (Chorog, Dušanbe...).

Přes některé uvedené drobné výhrady je možné považovat předkládanou disertační práci za velmi kvalitně zpracovanou, a proto ji jednoznačně doporučuji k obhajobě.

V Praze 7. června 2019

doc. Ing. PhDr. Petr Kokaisl, Ph.D., prof. h. c.
Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze